

SESOTHO PUO YA PELE YA TLATSETSO: PAMPIRI YA I
SESOTHO FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I

Nako: Dihora tse 2½

Matshwao: 100

DITAELO HO MOHLAHLOBUWA

1. Pampiri ena e na le maqephe a 12. Etsa bonnete ba hore a felletse.
 2. Pampiri ena e arotswe dikarolo tse NNE, e leng:

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO
KAROLO YA B: KAKARETSO/KGUTSUFATSO
KAROLO YA C: DITHOTHOKISO
KAROLO YA D: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO
 3. Araba dipotso kaofela.
 4. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
 5. Qala karolo e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA.
 6. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.
-

KAROLO YA A TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA 1****1.1 Bala tema e latelang o nto araba dipotso.****HO FALLA HO SENG MOLAONG**

1	Ho falla ho seng molaong ho tla naheng ya Aforika Borwa, ho bolela batho ba kenang Aforika Borwa ntle le tumelo ya balaodi ba naha ena. Ho na le dipalopalo tse sa tsitsang tsa batho ba dulang ba kena Aforika Borwa ntle le ditokomane. Ho fallela naheng ya Aforika Borwa ke qaka eo mmuso o tobaneng le yona hobane e akga dipolotiki ka hare. Batho bana ba tswang naheng tse ding ba bitswa melata.	5
2	Ho fihla ka ona motsotso Aforika Borwa e kgutliseditse batho ba fetang dikete tse 11 294 ho tloha ka la 10 Tshitwe 2021 ho fihlela ka la 10 Pherekong 2022. Boholo ba batho ba kgutliseditsweng morao naheng tsa bo bona ba tshetse madibohong a Beitbridge. Ho hlakile hore ho na le makatikati a etsahalang Beitbridge.	9
3	Pele melata ena e kgutlisetswa dinaheng tsa bo bona, mmuso wa Aforika Borwa o ahile kampo toropong ya Mogale City e bitswang Lindela ho bolelang leta ka Sesotho. Kampo ena ke moo ba kwallang batho bao mapolesa a ba fumaneng ba sena ditokomane tse molaong. Batshwaruwa ha ba batle ho ya kampong ena hobane ba re e ditshila, dijo ha di a lekana, tshubuhlellano le kगतिकेलo ya ditokelo tsa botho.	15
4	Ho ya ka Collen Mwedzi wa Zimbabwe e leng e mong wa batho ba kenang ba tswa Aforika Borwa ntle le ditokomane, a re ha o kwalletswe Lindela ba tla ho kgutlisetsa morao nakong e ka bang matsatsi a 30–60. Mohlang le thabetseng hore le tla kgutlisetswa hae, ebe le nkuwa ka dilori tse tla le nyahlatsa mahareng a Zimbabwe le Aforika Borwa ntle le dijo le polokeho kaha tulo eo e tletse dilalome tse iphidisang ka ho amoha batho tjhelete tsa bona.	21
5	Mathata a tliswang ke bafalli ba senang ditokomane ke a mangata haholo Aforika Borwa. Lebaka la hore ha ba na boitsebiso ba naha ena, ho etsa hore ba bang ba bona ba etse ketso tse mpempe tse akgang ho bolaya, ho utswa, ho tlatlapa mabenkele, ho kwetela le ho kena kgwebong ya dithethefatsi.	25
6	Kaha bafalli ba senang ditokomane ba se na mang we!! ba sebetsa mosebetsi ofe kapa ofe oo ba o fumanang ka moputso o tlase haholo. Taba ena ya ho amohela eng kapa eng eo bahiri ba e lefang ho etsa MaAforika Borwa a mangata a hloke mesebetsi mme a qetelle a hloya melata ena.	29
7	Motsetoropong wa Soweto ho thehilwe mokga o bitswang Soweto Parliament. Mokga ona ha o lwantshe melata empa o kgahlanong le melata e nang le seabo bonokwaneng le ho rekiseng ha thepa e fetilweng ke nako ya tshebediso kapa ho jewa le ho tebela melata e se nang ditokomane tsa ho dula naheng ena.	33
8	Mmuso wa Aforika Borwa o iphumana o le hara mathata ha o tshwanela ho kgutlisetsa bafalli ba bang morao naheng tsa bo bona kaha ba bang ba tlisitswe ke	

	mathata a kang dintwa tsa thari, tlala le tlokotsi ya tlhaho. Mofuta ona wa bafalli o bitswa baphaphathehi. Ha ho seo naha efe kapa efe e ka se etsang ka baphaphathehi kaha Mokgatlo wa Matjhaba a Kopaneng o dumella bophaphathehi bona.	39
9	Bofalli bo seng molaong bo na le ditlamorao tse bosula ho bafalli hammoho le baahi ba naha eo ho fallwang ho yona.	41

[E qotsitswe ho tswa inthaneteng ya lokiswa ke mohlalobi]

1.1.1 Ho ya ka tema e kahodimo, baphaphathehi ba falliswa ke mabaka a latelang. Kgetha karabo e fosahetseng:

- A ho batla mosebetsi
 - B ntwana tsa thari
 - C ditlokotsi tsa tlhaho
 - D tlala
- (1)

1.1.2 O nahana dipolotiki tseo ho buuwang ka tsona moleng wa 5 ke dife? Fana ka tse 2.

(2)

1.1.3 Ho ya ka wena, ke naha efe ya boahisane eo bafalli ba yona ba sebedisang Beitbridge? Tiisa Karabo ya hao.

(2)

1.1.4 O nahana ke makatikati afe ao ho buuwang ka ona moleng wa 9? Fana ka a 2.

(2)

1.1.5 Mmuso wa Aforika Borwa o kwalla melata e se nang ditokomane kae?

(1)

1.1.6 Ho ya ka ditaba tse ka hodimo, sebaka se ho 1.1.5 se loketse ho ka dula batho? Tiisa karabo ya hao ka mehlala e 2.

(2)

1.1.7 Na mmuso wa Aforika Borwa o hlomphe ditokelo tsa botho ka tsela eo o kgutlisetsang batshwaruwa morao ka ona? Tiisa karabo ya hao ka mehlala ho tswa temeng.

(2)

1.1.8 Fana ka bonyane dintho tse 2 tse mpe tse tliwang ke bafalli naheng ya Aforika Borwa.

(2)

1.1.9 Na mokgatlo wa Soweto Parliament o kgahlanong le melata ka hohlehohle? Tiisa karabo ya hao.

(2)

1.1.10 Fana ka mehlala e 2 eo o e nahanang e le ya tlokotsi ya tlhaho e moleng wa 35.

(2)

1.1.11 Ho ya ka ditaba tse seratswaneng sa 6, bafalli ba bitswang naheng eo ba fihlang ba dula ho yona?

(1)

1.1.12 Ha o ne o le mopresidente wa Aforika Borwa, o ne o tla rarolla bothata bona ba bofalli bo seng molaong jwang?

(2)

1.1.13 Ho ya ka wena, ke mathata afe a 2 a ka tliwang ke mekgatlo e kang Soweto Parliament le e meng e kgahlanong le melata e se nang ditokomane?

(2)

TEMA YA 2

1.2 Boha o be o bale setshwantsho se ka tlase o nto araba dipotso.

[E fumanwe ho tswa: [google.com/search?rlz](https://www.google.com/search?rlz)]

- 1.2.1 Ke sehlahiswa sefe se bapatswang papatsong e kahodimo? (1)
- 1.2.2 Ke ntho efe e ka susumetsang moreki ho reka sehlahiswa sena? (1)
- 1.2.3 Na banana baa ba kgotsofalla tshebediso ya sehlahiswa sena? Hobaneng o realo? (2)
- 1.2.4 Hobaneng lentswe Ponds le ngotswe ka mongolo o moholo? (2)
- 1.2.5 Ke mefuta e mekae ya sehlahiswa e hlahellang papatsong e ka hodimo? Ngola karabo ka mantswe. (1)

[7]

30 matshwao

KAROLO YA B KAKARETSO/KGUTSUFATSO**POTSO YA 2**

Bala tema e latelang ebe o e akaretsa/kgutsufatsa ka ho:

1. Hlahisa dintlha tse HLANO (5) ka dipolelo tse hlahlamanang ka tshwanelo.
2. Etsa bonnete ba hore dintlha tsa hao di itshitlehile ditabeng tse temeng.
3. Akaretsa ka mantswe a 70.
4. Sebedisa mantswe a hao.
5. Nomora dipolelo tsa hao ho tloha ho 2.1 ho isa ho 2.5.
6. Ngola polelo e nngwe le e nngwe moleng o motjha.
7. Bontsha PALO YA MANTSWE qetellong ya kakaretso ya hao.

LEDIBOHO LA BEITBRIDGE

Lediboho la Beitbridge ke lona le leholo ho madiboho a fumanwang Aforikeng e ka borwa, mme a hokahanya Zimbabwe le Aforika Borwa. Tulo ena e fetohile sebaka se seholo moo bobodu bo etsahalang teng kaha bafalli ba patala tjotjo mahlakoreng a mabedi a lediboho.

Ledibohong lena ho thuswa batho ba ka bang 10 000 letsatsi le letsatsi. Ha ele mafelo a beke lediboho lena le thusa batho ba ka bang 30 000 le dikoloi tse ka bang 10 000 ka letsatsi. Maemo a moruo o putlameng wa Zimbabwe ke ona o atisang dipalopalo tsena tsa bafalli.

Nakong tse fetileng, bongata ba batho ba neng ba kena Aforika Borwa ntle le mangolo ba ne ba tshela nokeng ya Limpopo e nyeunyang dikwena. Matsatsing a kajeno teng ho bonolo ho tshela kaha ba lefa tjotjo ba le dikoloing tseo ba tshelang ka tsona. Bobodu e se e le ntho e tlwaelehileng ledibohong lena.

Ho etsa hore ho tshela ho tswa Zimbabwe ho be bonolo, ho na le bakganni ba makoloi ba bitswang 'O'Malayitsha', bona ba na le dikamano tse ntle le basebeletsi ba mmuso ba amohelang tjotjo ledibohong.

Le ha kwana bafalli ba kenang Aforika Borwa ba lefa 'O'Malayitsha', ba tswang Aforika Borwa le bona ba lefiswa tjhelete e ngata. Bona ba lokela ho patala tjotjo sepoleseng se ledibohong kapa ba tshwarwe mme ba kgutlisetswe morao kampong e bitswang Lindela. Ha ho motho ya batlang ho kwallwa moo hobane ke tulo e tshubuhlellaneng, e nang le tlhoko ya dijo le maemo a mabe a matlwana a ho ithusa.

Ha motho a na le tjhelete ho bobebe ho ya le ho kgutla Zimbabwe le Aforika Borwa. Ha feela o lefa basebeletsi ba mmuso hammoho le sepolesa naheng tse pedi tsena, o tla tshela ntle le bothata. Ha motho a na le R600 leeto la hae le tla hloka tshitiso.

[E qotsitswe inthaneteng mme ya lokiswa ke mohlalobi]

10 matshwao

KAROLO YA C DITHOTHOKISO**POTSO YA 3****THOTHOKISO E SO HO BONWE**

3.1 Bala qotso e latelang o nto araba dipotso.

MEOKGO – K. P. MOKOENA

- 1 Oma kapele wena meokgo,
- 2 Marameng a ka o mphakisetse,
- 3 Pele o omella o ba dikgoho,
- 4 Ke tennwe ke wena ntshiruwe.

- 5 O babile ka mamella,
- 6 Ka latswa ya hao tatso,
- 7 Kgenefetse ke le mamina,
- 8 Ke senyehile hohle sefahlehong.

- 9 Ba ntsebang ba timellwa,
- 10 Ha ke le tjena ke jwang?
- 11 Bobe bo nkgabisitse ho feta mehla,
- 12 Bana ba mpaleha seka kgokgo.

- 13 E se feela ke sa iketse,
- 14 Hloko ba pelo bo ntshita,
- 15 E thella e hlokofetse,
- 16 Tshiung tsa bophelo ke qala ho tseba.

- 17 Hloko bo fetang metsu ya meutlwa
- 18 Ha se boo ba ho shwela
- 19 Ke ntata rona bana, motswadi!
- 20 Mokoting wa kgauta mafika a hohlomela.

- 3.1.1 Ke bonono bofe bo sebedisitsweng molathothokisong wa 14? Bohlokwa ba bonono boo ke bofe? (2)
- 3.1.2 Na sethothokisi se sebedisitse mothofatso kapa apostrofi ditemeng tse 2 tsa pele? Tiisa karabo ya hao. (2)
- 3.1.3 Ke bonono bofe bo sebedisitsweng molathothokisong wa 10? Bohlokwa ba bonono boo ke bofe? (2)
- 3.1.4 Bonono bo sebedisitsweng molathothokisong wa 19 bo bitswang? Bohlokwa ba bonono boo ke bofe? (2)
- 3.1.5 Molaetsa wa thothokiso ena ke ofe? (2)

[10]

DITHOTHOKISO TSE BONWENG

3.2 Boela hape o bale qotso ya thothokiso e latelang o nto araba dipotso.

MANTAHA HOSENG – P. M. RAMATHE

- 1 Kajeno ke lehlaphahlapha la motimahlaha,
- 2 Ke ditiletile tseleng,
- 3 Bang ba le tipatipa bang ke dithakgithakgi,
- 4 Ke tsona diketsahalo tsa hoseng.

- 5 Bang motho hlooho e boima,
- 6 Mosamo ke lejwe o a kukunelwa,
- 7 O hopola tsa maobane diketsahalo,
- 8 Tsona tse bohloko tsa ho kgehlemanya motho.

- 9 Mahlo a mokola ke bobete,
- 10 A tshwana le a mokoko kalaneng,
- 11 O thibasela o disitse dithole bongata,
- 12 Hoba o rata thotlolo mora nonyana.

- 13 Melomo o e nyeka kgafetsa ha se boomo,
- 14 E meputswa sa masumu wa dithako,
- 15 Ke sona setlhare sa Mantaha hoseng,
- 16 Empa ha se phoso ke tsona tsa maoba diketsahalo.

3.2.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? Tiisa karabo ya hao. (2)

3.2.2 Mokgabisopuo o melathothokisong ya 6 le 9 o bitswang? (1)

3.2.3 Ke bonono bofe bo moleng wa 14? (1)

3.2.4 Sethothokisi se fetisa molaetsa ofe ka thothokiso ee? (2)

[6]

3.3 Bala qotso ya thothokiso e latelang o nto araba dipotso.

FATSHENG LENA – P. M. RAMATHE

- 1 Lena lefatshe le a nyonyeha,
- 2 Le, a nyonyeha le nyeunya bokgopo,
- 3 Le tletse bora le kgaba ka lonya,
- 4 Fatshe lena le rwetse qwele sa ditshoso.

- 5 Kajeno ke mantakalatsane re a bapala,
- 6 Ka boholo bonyane re seemeng,
- 7 Kgethollo ke sekgalekgale tlwaelo ya boholo,
- 8 Mantakalatsane re a takalatsa ha ho kgethollo.

- 9 Kajeno mehla e fetohile re a ipusa,
- 10 Maoba re ne re bua ka Mmantsopa setsebi,
- 11 Kajeno re bua Boithatelo, mophedisi,
- 12 Hoba tsa rona diketso ke pelo ho thabisa.

- 13 Ke masea ditameneng ho a hafutsakwa,
- 14 Motsamao ke matswedintsweke tholwana mothamahane,
- 15 Botjha tholwana bohlokwa sentebale,
- 16 Puo ke pina mehla: Hwenene nkuke.

- 3.3.1 Sehlo sa sethothokisi ke se jwang thothokisong e kahodimo? (1)
- 3.3.2 Fana ka paterone ya raeme temeng ya 4. (1)
- 3.3.3 Mokgabisopuo o sebedisitsweng moleng wa 13 ke ofe? Sethothokisi se leka ho pepesa eng ho mmadi ka mokgabisopuo oo? (2)
- 3.3.4 Ke bonono bofe bo sebedisitsweng moleng wa 11? Bohlokwa ba bonono boo ke bofe? (2)
- 3.3.5 Mofuta ona wa thothokiso o bitswang? Tiisa karabo ya hao. (2)

[8]

3.4 Bala thothokiso e latelang o nto araba dipotso.

HA KE KOPE TSHWARELO – T. J. MAHAPA

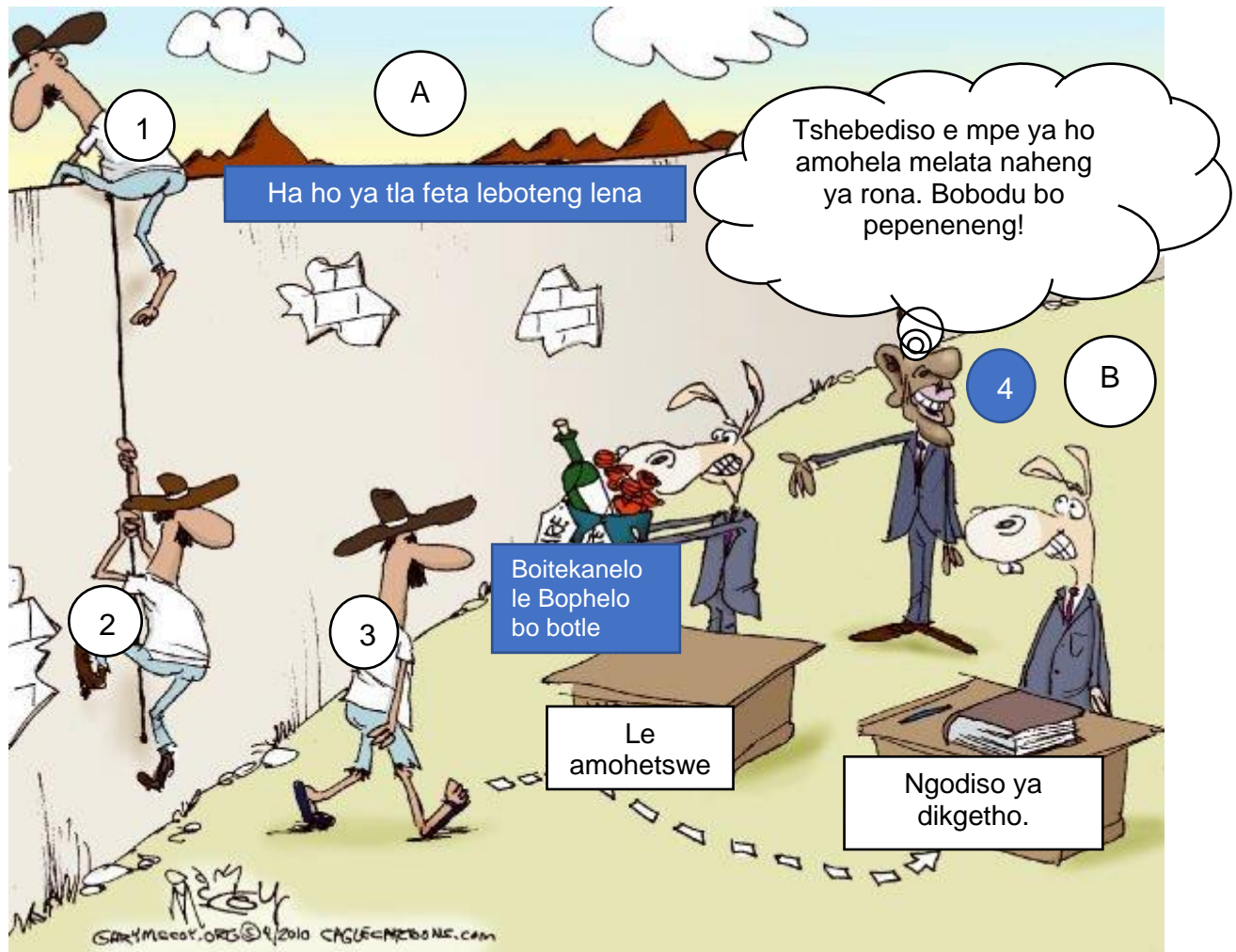
- 1 Ha ke re o moloi ha o motho,
- 2 Wena ya neng a qhale kgotso ntlong eso,
- 3 Wena ya neng a hape eso ntlo sehloho,
- 4 Thoko wa re kgothometsa maralleng wa re lahlela,
- 5 Kajeno re metwaitwai hara ditjhaba,
- 6 Re hloka ya ho phoka boduma re mehofe,
- 7 Wena o hafa ka nkatana o morena,
- 8 Re a o sebeletsa o morui,
- 9 O iphetotse Ramatlotlo o Ramapolasi,
- 10 O ikentse Tonakgolo o Ranaha,
- 11 Ruri nna ha ke kope tshwarelo bana beso,
- 12 Ha ke re enwa motho lefu le a mo lokela,
- 13 Teleko naheng eso le yona e a mo lokela,
- 14 Wabo morabe o lokela ho metswa.

3.4.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? Tiisa karabo ya hao. (2)

3.4.2 Na sethothokisi se bontsha moya wa poelano thothokisong ee? Qolla mola ho tswa thothokisong o tiisang karabo ya hao. (2)

3.4.3 Akaretsa ditaba tsa thothokiso ena ka dintlha tse pedi. (2)
[6]

30 matshwao

KAROLO YA D THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 4**

[E tswa inthaneteng mme ya lokiswa ke mohlalobi]

- 4.1 Mongodi o hlahisa lebota le emetse eng? (2)
- 4.2 O nahana mongodi wa khathunu ena o dumela hore se emetsweng ke lebota ho 4.1 se a etsahala? Tiisa karabo ya hao. (2)
- 4.3 Ke setiriothaepe sefe seo mongodi a se hlahisang ka batho ba naha ya A? (2)
- 4.4 Manolla phogo e hlahellang khathunung e kahodimo. (2)
- 4.5 Batho 1, 2 le 3 ba fuwa boitekanelo le bophelo bo botle ha ba fihla. Mongodi o hlalolang ka kamohelo ee? (2)
- 4.6 Ditaba tsa motho ya ho 4 di utluwa ke mang? Tiisa karabo ya hao. (2)
- 4.7 Bohlokwa ba sebopeho sa ditsebe tse bathong ba kamora ditafale ke bofe? (2)
- 4.8 Monna ya ho 4 ha a dumellane le tsela eo ho amohelwang melata ka yona. O dumellana le monna eo kapa tjhe? (3)

- 4.9 Sebedisa lentswe **rona** ho tswa khathunung e kahodimo le fane ka moelelo o fapaneng le o khathunung. (2)
- 4.10 Fana ka sehalo se neng se sebediswa ke monna ya ho 4 ha a ne a bua mantswe a pudulwaneng. Tiisa karabo. (2)
- 4.11 Molaetsa wa khathunu ee ke ofe? (2)

[23]

POTSO YA 5

Bala le ho boha papetla e lateng o nto araba dipotso.

PAPETLA YA DIPALOPALO TSA BATHO BA KENANG AFORIKA BORWA HO TSWA NAHENG TSE DING

DINAHA	DIPALO	DIPERSENTE
TOTAL	2 860 500	100%
Zimbabwe	690,200	24%
Mozambique	350,500	12%
Lesotho	192,000	7%
Malawi	94,100	3%
United Kingdom	67,400	2%
Democratic Republic of the Congo	63,900	2%
Somalia	58,500	2%
Botswana	50,500	2%
Angola	47,900	2%
Eswatini	45,400	2%

[E fumanwe inthaneteng mme ya lokiswa ke mohlalobi]

- 5.1 Ke naha efe e nang le palo e hodimo ya batho ba kenang Aforika Borwa? (1)
- 5.2 Hobaneng ho le bobebe hore baahi ba naha e ho 5.1 ba kene Aforika Borwa? Fana ka mabaka a 2. (2)
- 5.3 Ke dintho dife tse 2 tse hohelang melata ho tla Aforika Borwa? (2)
- 5.4 O nahana hobaneng Eswatini e na le palo e tlase ya baahi ba kenang Aforika Borwa leha e ahisane le yona? Fana ka mabaka a 2. (2)

[7]

30 matshwao

Matshwao ohle: 100